

Asia: STM093:00/2016

Romaniasiaain neuvotelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö

Lausuntopyyntö 22.12.2017 Romaniasiaain neuvottelukunnan luonnos Romanipoliittiseksi ohjelmaksi (2018-2022)

Rikosseuraamuslaitoksen (Risen) keskushallinnolta on pyydetty lausuntoa STM:n asettaman neuvottelukunnan romanipoliittisesta ohjelmasta (ROMPO2). Ohjelman päätavoite on tukea romanien yhteiskunnallista integraatiota. Ohjelman toimenpiteillä luodaan jatkoedellytykset romanien ihmisoikeuksien ja sosioekonomisen aseman parantumiselle. Tämän tulee tapahtua romaniväestön omaa aktiivisuustasoa, osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia lisäämällä sekä romanikieltä, -kulttuuria ja identiteettiä kunnioittaen ja vahvistaen. Ohjelman visio on, että romanipoliitiikan ja romanien integraatiota tukevien toimenpiteiden tavoitetaso pidetään korkeana ja Suomi säilyttää asemansa yhtenä romaniväestön yhdenvertaisuuden ja osallisuuden mallimaana.

Valmisteilla oleva romanipoliittinen ohjelma sisältää aloitteita ja esityksiä romaniväestön taloudellisten, koulutuksellisten, sosiaalisten, kielellisten, kulttuurillisten ja sivistyksellisten elinolosuhteiden parantamiseksi sekä työllistymisen edistämiseksi. Lisäksi ohjelma tukee romaniväestöön kohdistuvan syrjinnän poistamista. Ohjelma lisää paikallisen romanityön, alueellisten romaniasiaain neuvottelukuntien toiminnan, järjestötyön ja kansainvälisen yhteistyön suunnitelmallisuutta ja tuloksellisuutta sekä niiden seurantaa ja arviointia.

Rikosseuraamuslaitosta ei ole nimetty yhdenkään ohjelman toimenpide-ehdotuksen vastuutahoksi. Ainoastaan ehdotuksessa kohdassa 43 tavoitteena on kehittää romanivankityötä, jossa yhtenä vastuutahona ovat mainittu myös vankilat.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinto seuraa tiiviisti laitosten ja yksiköiden yhdenvertaisuuden toteutumista muun muassa joka toinen vuosi tehtävän kyselyn muodossa sekä vankilatarkastuksissa. Vuoden 2017 yhdenvertaisuuden toteutumista kartoittavassa kyselyssä laitokset ja yksilöt ilmoittivat, että romaneja oli lähes kaikissa Suomen vankiloissa sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittamassa. Romanien määrästä vankiloissa ei ole tarkkaa tietoa, koska etnisyyden tilastoiminen on laitonta. Myöskään romaniksi määrittely ei ole yksiselitteistä. Arviolta heitä on noin 7 % kaikista miesvangeista ja romaninaisten osuus kaikista naisvangeista on noin 14 %.

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten toimeenpanon seurantaelimet ovat kiinnittäneet huomiota muun muassa tarpeeseen edistää romanien olosuhteita Suomen vankiloissa. Vankiloiden kokemukset vähemmistöihin kuuluvista vangeista ovat vankiloiden koosta, toiminta-ajatuksista, vankirakenteesta ja maantieteellisestä sijainnista johtuen vaihtelevat. Rikosseuraamuslaitos pitää tärkeänä, että eri yksiköissä olevien romanien tilannetta seurataan aktiivisesti ja mahdollisiin ongelmatilanteisiin pyritään puuttumaan mahdollisimman nopeasti.

Rikosseuraamuslaitoksen vuonna 2015 julkaistun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman tavoitteena on edistää eri vähemmistöryhmien yhdenvertaisuutta. Romanien erityistarpeet korostuvat etenkin kulttuurituntemuksen, sukulaissuhteiden ja vankisijoittelun suhteen. Perustuslain nojalla romaneilla on oikeus harjoittaa ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Vankisijoittelussa, vankikuljetuksissa ja vankien asuttamisessa osastoille tulee huomioida romanikulttuuriin liittyviä asioita. Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstön tulee huomioida romanivankien erityistarpeet, sillä heillä on sukupuolensa lisäksi kulttuuriseen taustaansa liittyviä erityispiirteitä.

Romanien tulisi myös saada kehittää ja ylläpitää omaa kulttuuria ja kieltä vankeusaikana ja mahdollisuutta suorittaa perusopetuksen päättötodistus ja kouluttautua eteenpäin. Opetushallitus on vuosittain jakanut erityisavustusta romanivankien koulutukseen, mutta tämän hetkisen tiedon mukaan tälle vuodelle tätä rahoitusta ei myönnetä lainkaan. Tämä on erittäin valitettavaa, sillä vankilassa olevat romanit ovat usein koulutuksellisesti vahvasti syrjäytyneitä ja tarvitsevat lähes aina erityistä tukea.

Rikosseuraamuslaitos kiittää STM:n asettamaa neuvottelukuntaa romanipoliittisesta ohjelmasta ja pitää työryhmän aloitteita ja esityksiä erittäin kannatettavina. Henkilöstön tiedon lisäämiseen romanikulttuurista kiinnitetään jatkossa systemaattisesti huomiota eikä toiminta sen suhteen vaadi merkittäviä kustannuksia. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinnolla sekä monilla vankiloilla ja yhdyskuntaseuraamustoimistoilla on tiiviit yhteistyösuhteet romanijärjestöjen kanssa. Rikosseuraamuslaitos pyrkii myös panostamaan romanivankien opiskeluvalmiuksien parantamiseen,

koulutuksen kehittämiseen ja erilaisten toimintojen järjestämiseen. Nämä toimenpiteet vaativat usein myös toimivaa yhteistyötä vankilan ulkopuolelle ja niillä on myös taloudellisia vaikutuksia.

Rikosseuraamuslaitos tukee esitystä, jossa kehitetään romanityötä vankilatyöhankeissa pilotoitujen mallien mukaisesti. Esimerkiksi Romano Missio on onnistunut tekemään näkyväksi erityisesti romaninaisvankien heikon aseman yhteiskunnassa sekä kehittänyt hankkeiden avulla pysyviä kuntoutusmenetelmiä sekä vankilaan, että vankilan jälkeiseen aikaan. Vankilatyö on ollut ensiarvoisen tärkeää, sillä romanityöntekijöiden saaminen sekä vankiloihin että muihin rikosseuraamusalan toimipaikkoihin on omalta osaltaan edesauttanut romanien näkemistä yhdenvertaisina kansalaisina, eikä ainoastaan rikollisina. Keskushallinto, vankilat ja yksiköt tekevät jatkossakin mielellään yhteistyötä romanijärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa, jotta vastaava työmuoto olisi laajamittaisemmin myös miesvankien käytössä

Helsingissä 22.1.2018

pääjohtaja Esa Vesterbacka
Rikosseuraamuslaitos

erityisasiantuntija Ulla Knuuti
Rikosseuraamuslaitos

Vesterbacka Esa
Rikosseuraamuslaitos

Knuuti Ulla
Rikosseuraamuslaitos